

İDARE MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA
ANKARA

Yürütmeyi Durdurma taleplidir.

DAVACILAR:

1-Diyarbakır Barosu,
2- Nahit EREN

VEKİLİ:

DAVALI: İçişleri Bakanlığı, Ankara

TALEP KONUSU: İçişleri Bakanlığı'nın 26 Temmuz 2024 tarih ve E-23635644-249-79365 sayılı işlemin yürütmesinin durdurulması istemli ve iptali istemlidir.

AÇIKLAMALAR:

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nce dava konusu işlem ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 3. Maddesine atıfta bulunmak suretiyle Karayolları Genel Müdürlüğü'nce tespit edilen trafik işaretlerinin standart, anlam, nicelik ve niteliklerine ve karayoluna uygulama tekniğine aykırı hareket edilemeyeceği belirtilerek, karayollarında belirlenen standartların dışında yapılan uygulamaların önlenmesi amacıyla Valiliklerin koordinesinde mevzuat hükümlerine göre işlem tesis edilmesi hususunda karar verilmiştir.

Diyarbakır, Mardin ve Van Büyükşehir Belediyesi, Batman Belediyesi tarafından, yayaların ve araçların bulvar, cadde ve sokaklarda daha güvenli ulaşım sağlayabilmesi için yol ve kavşaklarda çizgi çizme ve trafik işareti çalışması başlatmıştır.

Çalışma kapsamında; yaya geçidi çizgisi ile Türkçe'nin yanında Kürtçe olarak yazılan "pêşî peya/önce yaya" ikonları ile "hêdî/yavaş" sembolleri eklenmiştir.

Yol çizgileri ve sembollerin yayalar ve araç sürücüleri tarafından daha iyi ve belirgin şekilde görünmesini sağlanmıştır. Söz konusu belediyelerce, çalışmaların kent genelinde asfaltı tamamlanan bulvar, cadde ve sokaklarda devam edeceği açıklanmıştır.

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nce alınan karar gereği, Van, Diyarbakır, Batman ili ve Daargeçit ilçesinde, trafik yer işaretleri, valilik ve kaymakamlık tarafından dava konusu işleme atfen alınan kararlarla silinmiştir.

Diyarbakır Valiliğince 27/07/2024 tarihli yazı ile Kürtçe trafik yer işaretlerini içerir işlemlerin standartlara uygun olmadığı ve kadar silinmesi istenmiştir. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nce trafik yer işaretlerinin silinmemesi üzerine, kolluk marifetiyle silme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Silinmesi istenilen ve standartlara uygun olmadığı belirtilen söz konusu yazılar, sürücülerin, görevli bir kişi veya ışıklı trafik işaretli bulunmayan ancak trafik işareti veya levhalarıyla belirlenmiş kavşak giriş ve çıkışları ile yaya ve okul geçitlerine yaklaşırken yavaşlamak, varsa buralardan geçen veya geçmek üzere bulunan yayalara ilk geçiş hakkını tanıyan ve Türkçeyle birlikte kullanılan Pêşî Peya (Önce Yaya), Hêdî (Yavaş) uyarılardır.

İçişleri Bakanlığı'nın 26 Temmuz 2024 tarih ve E-23635644-249-79365 sayılı işlemi haksız ve hukuka aykırıdır. Şöyle ki;

EHLİYET YÖNÜNDEN

• DİYARBAKIR BAROSU

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun Baroların Kuruluş ve Görevlerini düzenleyen 76/1 ve Baro Yönetim Kurullarının Görevlerini düzenleyen 95/21. Maddelerinde; Hukukun Üstünlüğünü, İnsan Haklarını Savunmak ve Korumak Baroların temel görevleri arasında sayılmıştır.

Kürtçe trafik yer işaretlerinin silinmesine dair dava konusu işlem ve ortaya konulan uygulama ile yurttaşların haklarının ihlal edildiği gözetildiğinde Diyarbakır Barosunun Avukatlık Kanunu 76 ve 95. Maddeleri gereğince, iş bu davada taraf ehliyeti bulunmaktadır.

• Nahit EREN

Diyarbakır Barosu Başkanı olan ve aynı zamanda, Diyarbakır İlinde ikamet eden davacı açısından kürtçe kamusal hizmete erişiminin engellenmesi nedeniyle, iş bu davayı açmasında hukuki yarar bulunmaktadır.

ESASA AÇISINDAN

Sebeup Unsuru Açısından Açıklamalar:

Dava konusu işlem "Sebeup" yönünden de hukuka aykırıdır. Sebeup, yönetsel işlemi tesis etmeye iten nedenleri ifade eder. İdari işlemin sebeup unsurunda üç farklı şekilde hukuka aykırılık olabilir. a) idarenin gösterdiği nedenin mevcut olmaması, b) idarenin gösterdiği nedenin hukuki tavsifinde hukuka aykırılık olması, c) idari işlemin sebeup ve konu unsuru arasındaki ölçüsüzlük bulunması hallerinde işlem sakat olur. İdare Hukukunda işlemler kendilerinden önce gelen ve nesnel kurullarla belirlenmiş bulunan "sebeup"e dayanmalıdırlar. İdari işlemlerde sebeup, idari işlemde önce gelen, idari işlemin dışında, idareyi böyle bir işlem yapmaya yönelten etkenlerdir. Sebeup, idari işlemin dayanağını oluşturur ve idari işlemin bir tür gereğesidir. Eğer idari işleme sebeup olarak gösterilen nesnel kuralın olaya ilişkin nitelendirilmesinde hata yapılmışsa idari işlem sebeup unsuru bakımından sakattır ve iptali gerekir.

Karayolları Trafik Kanununun "Belediye trafik birimleri, görev ve yetkileri" başlıklı 10/2. Maddesinde belirtildiği üzere, "Gerekli görülen kavşaklara ve yerlere trafik ışıklı işaretleri, işaret levhaları koymak ve yer işaretlemeleri yapmak," hususu belediyelerin görev ve yetkileri dahilindedir. Bu kapsamda, ilgili belediyeler tarafından trafik yer işaretleri yöre halkının ana dili olan Kürtçe dilinde yapılmış, kamusal hizmette bulunulmuştur.

Karayolları Trafik Kanununun 15. Maddesi gereğince, "Trafığı düzenlemede kullanılan işaret levhaları, ışıklı ve sesli işaretler, yer işaretlemeleri ile benzeri trafik işaretleri, karayolunun yapımı, bakımı, işletilmesi ile görevli kuruluşlarca temin ve tesis edilerek sürekliliği ve işlerliği sağlanır. (İkinci fıkra Mülga: 18/1/1985 - KHK 245/16 md.) Görülen eksiklikler ilgili kuruluşlara bildirilerek giderilmesi sağlatılır. Trafik işaretlerinin standart, anlam, nicelik ve nitelikleri ile diğer esasları İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Bayındırlık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte gösterilir." Hususu belirtilmiştir.

2918 Sayılı yasanın 7/b maddesinde her ne kadar Karayolları Genel Müdürlüğü'nce belirlenebileceği belirtilmiş ise de, aynı yasanın 15/3. Maddesi hükmü kapsamında davalı bakanlığın görüşü alınmak üzere, standart, anlam, nicelik ve niteliğin belirleneceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, davalı idare dava dışı bakanlık ile birlikte karar verici pozisyonda iken, Karayolları Genel Müdürlüğü'nce tespit işlemleri yapılmaktadır.

Dava konusu işlemde yer verilen ve 3 kent ve 1 ilçede trafik yer işaretlerinin silinmesine konu fiili durum incelendiğinde, Kürtçe trafik yer işaretlerinin standartlara uygun olmadığı ve farklı dillerde kamusal hizmette bulunulmasına karşı hareket edildiği görülmektedir.

Amaç Unsuru Açısından Açıklamalar:

Dava konusu işlem "amaç" yönünden de hukuka aykırılık teşkil etmektedir. Amaç unsuru idari işlemle ulaşılmak istenen nihai sonuçtur. Amaç, idari işlemi yapan kişinin bu işlemle ulaşmak istediği sonuç konusunda niyet ve düşüncelerdir. Amaç; idari işlemin sübjektif unsurudur. Kamu yararına yönelik olmayan, kamu yararına yabancı bir amaçla yapılan idari işlemler, amaç unsuru bakımından hukuka olur.

Yetki saptırmasıyla sakattırlar ve bu nedenle iptal edilmeleri gerekmektedir. Kişisel amaç, siyasal amaç veya üçüncü kişiye yarar sağlama maksadı olabilir. Yönetmelikle varılmak istenen amaç 'kamu yararı' olup, kuruluşlar kendilerine tanınan yetkileri ancak kamu yararı için kullanabileceklerdir.

Dil, insan kimliği için temel bir unsurdur. Bireyler açısından olduğu gibi, toplumla ilişki açısından da kendini tanımlama için temel bir referans noktası oluşturmaktadır. Demokratik toplumlarda anadil, kişi kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bir kişinin anadilini bilme anlama işitme kullanma ve muhafaza etme isteği onun doğal hak ve özgürlüğüdür. Bu hakkın dışı yansıtılması da kültürel boyutudur. Bölgemizde halkın büyük bir çoğunluğunun ana dili Kürtçedir.

Ülkemizin tarafı olduğu uluslar arası antlaşmalardan da anlaşılacağı üzere, kamu hizmetlerine ulaşmada sıkıntı yaşayan vatandaşlara kendi dillerinde hizmet götürülmesi hukukun evrensel ilkelerinin bir gereğidir. Bir kamu tüzel kişisi olan ve asli görevi; yerel halka hizmet vermek olan Belediyelerin Türkçeyi hiç veya yeterince bilmeyen veyahut anadilinde kamusal hizmet talebini yerine getirme sorumluluğu bulunmaktadır.

Türkiye'de yaşayan milyonlarca yurttaşın anadili Kürtçe olduğu gibi Kürtçe dışında başka bir dil bilmeyen pek çok yurttaş da bulunmaktadır. Farklı dillerde kamusal hizmete erişimin sağlanması, kamu yararı ilkesi kapsamında, Belediyelerin sorumlulukları kapsamında yer almaktadır. Bu bağlamda, Kürtçe trafik yer işaretlerine ilişkin kamu yararı ilkesi göz ardı edilerek tesis edilen işlem ve ortaya konulan ayrımcı uygulama ile birlikte, amaç unsuru kapsamında dava konusu işlemin iptali gerekmektedir.

Konu Unsuru Açısından Açıklamalar

5393 sayılı Belediye Kanunu 13 maddesinde "Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar.." demektedir. Bu yasa maddesi çok sıradan bir yorumla bile yerel kültürün korunması ve yerel dilin geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Bu yasa maddesi yerel yöneticiler olan belediyeleri, yerel ve kültürel çalışmaların yapılması, yerel kültürel değerlerin korunması konusunda sorumluluk yüklemektedir.

Türkiye'de bulunan belde, ilçe ve il'deki belediyeler, 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre, Büyükşehirler ise 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile yönetilmektedir. Her iki kanunda da belediye hizmetlerinin Türkçe'nin dışında başka bir dille yapılmasına dair bir yasaklayıcı düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, trafik yer işaretlerini kapsayıcı şekilde, farklı dillerde bu kamusal hizmette bulunulmasını yasaklayıcı nitelikte, Karayolları Trafik Kanunu ve diğer mevzuat hükümlerinde düzenlemeler bulunmamaktadır.

Dava konusu işlem kapsamında, her ne kadar standart belirleme hususunda davalı ile dava dışı kurumlara yetki verilmiş ise de, bu husus farklı dillerde trafik yer işaretlerinin sağlanmasını yasaklayıcı bir düzenlemeyi içermemekte olup, konu unsuru bakımından dava konusu işlemin iptali gerekmektedir.

Dava konusu işlem ile birlikte ortaya konulan uygulama gözetildiğinde, standart olarak belirtilen hususun muğlak olduğu ve farklı dillere yönelik ayrımcı bir uygulamanın oluşmasına sebebiyet verildiği görülmektedir. Bu bağlamda, farklı dillerde hizmet alınmasını engelleyici bir yasal düzenleme olmaksızın, Kürtçe trafik yer işaretlerinin muğlak standarta uymadığı gibi gerekçelerle silinmesi ile birlikte, kamusal hizmetten yararlanma hakkının ihlal edildiği açıktır.

Anayasa'nın Kanun Önünde Eşitlik Başlıklı 10. Maddesine göre ;

– Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...)kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel beyannamesinin 2. Maddesine göre, “Herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din siyasi veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin insan hak ve özgürlüklerinden yararlanacağı” belirtilmiş 21/2. maddesinde ise “herkesin ülkesinin kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkının olduğu” belirtilmiştir. Beynamede düzenlenen bu maddeler dikkate alındığında kullanılan Kürtçe dil farklılığı nedeniyle kamu hizmetlerine ulaşmada sıkıntı yaşayan veyahut anadilinde kamusal hizmete erişmek isteyen yurttaşlara kendi dillerinde hizmet götürülmesi insan hakları ve hukukun evrensel ilkelerine uygundur.

Çoğulculuk ve kültürel çeşitliliğe saygı ilkelerine dayalı demokratik bir toplumda, herhangi bir ayırım yapılmaksızın farklı dillerde kamusal hizmetin sağlanması gerekmektedir. Dava konusu işlem ve uygulanması ile birlikte ortaya çıkan sorun, esasında kürtçe dilinde yurttaşların kamusal hizmete erişiminin ayrımcılık temelli engellenmesi ve yasal, anayasal ve uluslararası sözleşmelerde tanımlanan haklarının ihlali niteliğindedir.

Yürütmenin Durdurulması Taleplerimize İlişkin Açıklamalar:

Yürütmeyi durdurma kararının niteliği ve ön koşulları, İYUK madde 27/2’de belirtildiği üzere “ Danıştay ve İdari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telifisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumu gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler.” Hususu belirtilmiştir.

Van, Diyarbakır, Batman ve Mardin illerinde uygulanmakta olan Kürtçe trafik yer işaretlerinin siinmesine dayanak oluşturan dava konusu işlemin gerek açıkça hukuka aykırı olması gerekse telifisi güç zararlara sebebiyet vermesi gözetildiğinde yürütmesinin durdurulmasını talep ederiz.

HUKUKSAL NEDENLER : Anayasa, İYUK ve ilgili mevzuat

DELİLLER : Dava konusu işlem, Diyarbakır Valiliğinin 28 Temmuz 2024 tarihli yazısı, görüntü kayıtları, ilgili valiliklerce tesis edilen işlemler, Karayolları Genel Müdürlüğünün standart tespit işlemleri ve diğer yasal her türlü delil

SONUÇ VE İSTEM :Yukarıda kısaca belirttiğimiz ve resen tespit edilecek nedenlerle;

1. DAVALI İDARE’NİN SAVUNMASI ALINMAKSIZIN İVEDİLİKLE YÜRÜTMENİN DURDURULMASINA VE TEBLİGATIN MEMUR ELİ İLE YAPILMASINA,
- 2-Dava konusu İçişleri Bakanlığı’nın 26 Temmuz 2024 tarih ve E-23635644-249-79365 sayılı işlemin iptaline,
- 3- Yargılama giderleri ve avukatlık ücretinin davalı idareye yükletilmesine karar verilmesini vekaleten talep ederiz.

Av Mehdi ÖZDEMİR

E imzalıdır.

Ek:

Vekaletname

Dava konusu işlem